

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 28 czerwca 2017 r.,
sprawy **P. M. C. i A. C.**
skazanych z art. 284 § 2 k.k. i innych
z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanych
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 22 listopada 2016 r., sygn. akt II AKa (...),
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w W.
z dnia 4 kwietnia 2016 r., sygn. akt V K (...),

p o s t a n o w i ł

- 1. oddalić kasację, jako oczywiście bezzasadne;**
- 2. obciążyć skazanych kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2016 r., sygn. akt V K (...), Sąd Okręgowy w W.:

1. uznał oskarżonego P. M. C. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 296 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności;
2. uznał oskarżonych P. M. C. i A. C. za winnych popełnienia czynu z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to na podstawie art. 294 § 1 k.k. i art. 33 § 2 k.k. wymierzył im odpowiednio kary: roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności i 200 stawek dziennych grzywny po 50 zł każda oraz roku pozbawienia wolności i 200 stawek dziennych grzywny po 50 zł każda;

3. na podstawie art. 85 i 86 § 1 k.k. połączył jednostkowe kary pozbawienia wolności orzeczone wobec P. M. C. i wymierzył mu łączną karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności;
4. na podstawie art. 69 § 1 i 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec A. C. zawiesił na okres 5 lat próby;
5. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązał oskarżonych do naprawienia wyrządzonych szkód.

Wyrok ten zaskarżony został przez prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. oraz obrońcę oskarżonych

Prokurator zaskarżył wyrok na korzyść A. C. w części dotyczącej orzeczenia o karze i zarzucił obrazę art. 4 § 1 k.k. poprzez pominięcie go w podstawie skazania i w podstawie wymierzenia kary oraz środków karnych orzeczonych wobec A. C. i wniósł o uchylenie wyroku w tej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. „celem uprzedzenia oskarżonej o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu stosownie do treści art. 399 § 1 i 2 k.p.k. i konwalidowania wadliwego orzeczenia w zakresie podstawy prawnej skazania”.

Obrońca zaskarżył wyrok w całości w stosunku do obojga oskarżonych i zarzucił rażące naruszenie przepisów postępowania, które skutkowało ograniczeniem prawa oskarżonych do obrony, a w szczególności art. 401 § 1 w zw. z art. 156 § 1 k.p.k., art. 401 § 1 w zw. z art. 374 § 1 k.p.k., art. 366 § 1 w zw. z art. 201 k.p.k., art. 366 § 1 w zw. z art. 193 § 2 w zw. z art. 201 i 196 § 3 k.p.k., art. 366 § 1 w zw. z art. 7 w zw. z art. 5 § 2 k.p.k., art. 366 § 1 w zw. z art. 4 i 7 k.p.k., art. 7 w zw. z art. 410 k.p.k., art. 391 § 1 w zw. z art. 392 § 1 k.p.k., art. 424 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. W apelacji obrońca zawarł także wnioski o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych oraz dokumentów i wniósł o zmianę wyroku i uniewinnienie oskarżonych, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 22 listopada 2016 r., sygn. akt II AKa (...):

- I. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:
 - 1) uchylił rozstrzygnięcie o karze łącznej jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej wobec P. M. C. w pkt 3 wyroku,

- 2) uniewinnił oskarżonego P. M. C. od popełnienia czynu zarzucanego w pkt I aktu oskarżenia i w tym zakresie wydatkami obciążył Skarb Państwa,
- 3) uzupełnił o przepis art. 4 § 1 k.k. podstawę prawną wymiaru kary grzywny za czyn przypisany oskarżonemu w pkt 2 wyroku, a także podstawę prawną rozstrzygnięcia o warunkowym zawieszeniu kary pozbawienia wolności, orzeczonej wobec A. C., zawarte w pkt 4 wyroku,
- 4) na podstawie art. 69 § 1 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r. w zw. z art. 4 § 1 k.k., wykonanie orzeczonej wobec oskarżonego P. M. C. kary roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn przypisany w pkt 2 wyroku, warunkowo zawiesił na okres 5 lat tytułem próby;
- 5) na podstawie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. zobowiązał solidarnie oskarżonych do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego J. K. kwoty 400.153,49 zł i uchylił rozstrzygnięcie zobowiązujące P. M. C. do naprawienia szkody poprzez zapłatę 270.961,61 zł;
- 6) w pozostałej części utrzymał wyrok w mocy;
- 7) zasądził na rzecz Skarbu Państwa od oskarżonego P. M. C. kwotę 2.300 zł tytułem opłaty za obie instancje i od oskarżonej A. C. kwotę 2.180 zł tytułem opłaty za drugą instancję oraz obciążył ich wydatkami za postępowanie odwoławcze w częściach na nich przypadających.

Opisany wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżony został kasacją obrońcy obojga skazanych w części, tj. w zakresie punktów I.3, I.4, I.5, I.6 i I.7. Skarżący zarzucił naruszenie art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 85 § 1 k.p.k. a contrario polegające na „zaaprobowaniu sytuacji gdy oskarżeni, których interesy okazały się sprzeczne, w toku postępowania przed Sądem pierwszej i drugiej instancji reprezentowani byli przez jednego obrońcę, w stosunku do oskarżonej A. C. zachodziły przesłanki obrony obligatoryjnej przewidziane w art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k., zaś złożone przez nią na rozprawie przed Sądem Okręgowym w dniu 29 marca 2016 r. wyjaśnienia stały się, wedle wskazań Sądu Apelacyjnego podstawą przypisania P. C. winy”.

W następstwie tego zarzutu skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Regionalnej w [...] wniósł o jej oddalenie, jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 535 § 3 k.p.k.

Nadzwyczajny środek zaskarżenia wywiedziony przez obrońcę skazanych oparty jest na twierdzeniu, że w toku postępowania zaistniała bezwzględna przyczyna uchylenia orzeczenia, przewidziana w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., związana z faktem, iż skazani w rzeczywistości nie mieli obrońcy, ponieważ reprezentował ich ten sam obrońca, a ich interesy procesowe były sprzeczne, co wynika z wyjaśnień skazanej i wywodu zawartego w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego.

Zgodnie z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia sąd odwoławczy uchyla zaskarżony wyrok, jeżeli oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 k.p.k. lub jeśli obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy. W realiach rozważanej sprawy istotne jest zbadanie przesłanek obrony obowiązkowej z art. 79 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 80 k.p.k., ponieważ – jak wynika to z treści protokołów rozprawy głównej – obrońca skazanych brał udział we wszystkich czynnościach sądowych, na których prowadzone było postępowanie dowodowe. Zgodnie z art. 80 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w toku rozważanego postępowania, oskarżony musiał mieć obrońcę w postępowaniu przez sądem okręgowym jako sądem pierwszej instancji, jeżeli zarzucono mu zbrodnię lub jest pozbawiony wolności. Postępowanie przeciwko skazanym prowadzone było przed sądem okręgowym jako sądem pierwszej instancji, lecz zarzucane im czyny nie były zbrodniami, a sami skazani nie byli pozbawieni wolności. W tej sytuacji przesłanka z art. 80 k.p.k. nie uzasadnia zarzutu związanego z treścią art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

Przechodząc na grunt art. 79 § 1 k.p.k. należy zauważyć, że skazani w toku postępowania sądowego nie byli nieletni. Mieli ukończone 18 lat, nie byli także głusi, czy niewidomi, zatem podstawy do obrony obligatoryjnej można poszukiwać jedynie na płaszczyźnie wątpliwości co do poczytalności i związanych z tym

konsekwencji. Opinia sądowo – psychiatryczna dotycząca skazanego C. sporządzona została w dniu 22 kwietnia 2013 r., a więc pod rządami przepisów Kodeksu postępowania karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r. Z treści tej opinii (k – 1826 – 1829) wynika, że zdolność skazanego do rozumienia znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem nie była tempore criminis ograniczona ani zniesiona. Przywołana opinia odpowiada wymaganiom wynikającym z obowiązujących przepisów, a jej wnioski nie pozostawiają wątpliwości co do tego, że brak jest podstaw do przyjęcia, iż w odniesieniu do skazanego C. zachodziły podstawy do obrony obowiązkowej na podstawie art. 79 k.p.k. Nie ma również takich podstaw w oparciu o przepis art. 79 § 2 k.p.k., który przewiduje, że oskarżony musi mieć obrońcę również wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne ze względu na okoliczności utrudniające obronę. Po pierwsze, sąd nie stwierdził zaistnienia takich okoliczności, po drugie, analiza akt nie wskazuje, by okoliczności takie rzeczywiście istniały, a po trzecie, skarżący nawet nie próbuje wykazać, by to przepis art. 79 § 2 k.p.k. był w przypadku skazanego podstawą prawną do twierdzenia, że zachodziła obrona obowiązkowa.

Opinia sądowo – psychiatryczna dotycząca skazanej A. C. sporządzona została w dniu 1 lutego 2016 r., co oznacza, że do jej oceny będą miały zastosowanie przepisy art. 79 § 1 i 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. Z art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. wynika, że oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona (pkt 3), względnie zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala mu na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny (pkt 4). Z opinii pisemnej (k – 2437 – 2441) wynika, biegli że nie rozpoznali u skazanej choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego, ani innego zaburzenia czynności psychicznych. Rozpoznano u niej zaburzenia adaptacyjne lękowo – depresyjne, będące zaburzeniem nerwicowym reaktywnym. W ocenie biegłych, stan psychiczny skazanej nie znosił ani nie ograniczał jej zdolności rozpoznania znaczenia czynu ani też zdolności do pokierowania swoim postępowaniem, a aktualny stan jej zdrowia pozwala na udział w postępowaniu

sądowym na rozprawie. Biegli podtrzymali swoje stanowisko w toku rozprawy głównej w dniu 29 marca 2016 r. (k – 2504 – 2506). Odnosząc się do okazywanej dokumentacji medycznej biegli stwierdzili, że z punktu widzenia zdrowia psychicznego nie dostrzegają jakichkolwiek przeszkód uniemożliwiających skazanej udział w rozprawie głównej. Jak trafnie zauważa skarżący, w opinii biegłych brak jest odniesienia się wprost do ewentualnych uzasadnionych wątpliwości związanych z możliwością prowadzenia przez skazaną obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny. Nie oznacza to jednak, że opinia jest w rzeczywistości dotknięta taką wadą, stanowiącą naruszenie art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. Jeśli bowiem przeanalizować pisemną i ustną opinię biegłych, to ewentualne wątpliwości w tej mierze jawią się jako całkowicie nieuzasadnione. U skazanej nie rozpoznano żadnych zaburzeń psychicznych. Stwierdzone zaburzenia adaptacyjne lękowo – depresyjne, miały charakter reaktywny i wiązały się głównie z toczącym się postępowaniem. Wskazują na to także wypowiedzi biegłych zawarte w protokole rozprawy głównej. Akcentuje się w nich wpływ stresu związanego z czynnościami procesowymi na objawy wegetatywne, a także możliwość występowania obniżonego nastroju, braku poczucia radości, czy drażliwość. Trudno uznać, by przywołane okoliczności mogły nasuwać uzasadnione wątpliwości w zakresie możliwości prowadzenia przez skazaną obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny. Stanowisko to wzmacnia postawa procesowa skazanej. Po złożeniu wyjaśnień w początkowej fazie postępowania sądowego skazana nie stawiała się na rozprawę i proces toczył się pod jej nieobecność. Gdy stawiała się w dniu 29 marca 2016 r., po przesłuchaniu biegłych i świadka J. K., złożyła obszernie wyjaśnienia. Treść jej wypowiedzi także sprzeciwia się tezie o uzasadnionych wątpliwościach co do możliwości prowadzenia przez skazaną samodzielnej oraz rozsądnej obrony.

W świetle powyższych uwag stwierdzić trzeba, że również w odniesieniu do skazanej A. C. nie zachodził przypadek obrony obligatoryjnej z art. 79 § 1 k.p.k., a także z art. 79 § 2 k.p.k. (kasacja w odniesieniu do ostatniego z wymienionych przepisów nie zawiera żadnych argumentów).

Powyższe oznacza, że w odniesieniu do obojga skazanych nie zachodził żaden z przypadków obrony koniecznej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

Powoduje to, że rozważania, czy w sprawie rzeczywiście doszło do obrony kolizyjnej, stają się bezprzedmiotowe. P. M. C. i A. C. zostali skazani na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania. Zgodnie z art. 523 § 2 i 4 k.p.k. podstawą kasacji wniesionej przez stronę mogą być, w takiej sytuacji, tylko uchybienia wymienione w art. 439 k.p.k. Wobec stwierdzenia, że w sprawie nie zachodził wypadek obrony koniecznej, realizowanie obrony przez tego samego obrońcę, przy sprzecznych interesach oskarżonych, uzasadniać może postawienie zarzutu innego rażącego naruszenia prawa procesowego, ten jednak, jak już wywiedziono, nie może stanowić zarzutu kasacyjnego przy skazaniu na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Kierując się powyższym orzeczono, jak w części dyspozytywnej postanowienia.